

Kiehtovia eläimiä

Eläinten viikon opas varhaiskasvatukseen

Sisällys

Alkusanat: Kohti positiivista eläinsuhdetta	3
Tarina alkaa: Jännittävä mökkiretki	4
Tehtävien tekemisen tueksi	13
Tehtävä: Mitä eläintä ajattelen?	15
Tehtävä: Piirretään eläimiä selkään sormella	16
Tehtävä: Johdata eläin asuinpaikkaansa	17
Tehtävä: Reipas retkeilijä	18
Tehtävä: Miten pelko voitetaan?	19
Kamalan ihania eläimiä	20
Lukuvinkkejä	21
Värityskuva	22
Muista nämä!	23

Teksti:
Marianna Lammi

Ulkoasu:
Suvi Ojala

Kuvitus:
Olga Veselovskaya

Kuvat:
Erik Mandre/shutterstock.com (etukansi)
Suvi Ojala (s. 3)
GlobIP/istock.com (s. 13)
Shutterbug75/pixabay.com (s. 15)
Gerhard Janson/pixabay.com (s. 15)

Artur Pawlak/pixabay.com (s. 15)
keyouest/pixabay.com (s. 15)
DigitalDesigner/pixabay.com (s. 15)
Josch13/pixabay.com (s. 16)
Önder Örtel/unsplashh.com (takakansi)

Painopaikka:
Laine Direct Oy

Julkaisija:
SEY Suomen eläinsuojelu, 2022
Lintulahdenkatu 10
00500 Helsinki
www.sey.fi

Painotuote
4041 0992

SEY
SUOMEN ELÄINSUOJELU

ALKUSANAT

Kohti positiivista eläinsuhdetta

Eläimet herättävät meissä erilaisia tunteita. Minkälaisia nämä tunteet ovat, riippuu muun muassa omista kokemuksistamme, ympäröivästä kulttuuristamme, saamastamme tiedosta tai epätiedosta sekä kyseessä olevasta eläinlajista ja yksilöstä. Tunteemme ja asenteemme vaikuttavat paljon siihen, miten kohtelemme eläimiä käytännössä. Siksi on tärkeää tunnistaa, mistä tunteemme ovat peräisin ja miten ne vaikuttavat suhtautumiseemme eri eläimiin.

Esimerkiksi lemmikkikoiran ja supikoiran kärsimys on lähtökohtaisesti samanarvoista ja näiden eläinyksilöiden hyvinvointi yhtä tärkeää. Molemmat ovat itseisarvoisia olentoja, joilla on omat kokemuksensa ja tunteensa, ja jokainen on oma yksilönsä. Lemmikkikoira on kuitenkin meille kulttuurissamme läheinen ja positiivinen asia, kun taas supikoiraa pidetään haitallisena vieraslajina. Käytännössä tämä näkyy mitä erilaisimpina keinoina pyytää supikoiria. Osa näistä pyyntitavoista aiheuttaa eläimille turhaa kärsimystä.

Vanhemmat siirtävät omat asenteensa ja toimintamallinsa helposti lapsilleen. Osa eläinlajeista pelätään, vaikka ne eivät aiheuta ihmisille todellisuudessa vaaraa tai vaara on pieni. Taustalla voivat olla monen sukupolven ajan siirtyvät käsitykset, kokemukset ja tunteet. Pelko haittaa elämää, ja aikuisina meidän olisi tärkeää kiinnittää huomiota jo lastenkin hyvinvoinnin kannalta siihen, minkälaisia eläinasenteita ja pelkoja siirrämme eteenpäin.

Eläinten tarkkailu on opettavaista, ja siitä on helppo saada myös paljon iloa. Lasten kiinnostusta eläimiin on tärkeää suunnata oikein. Eläimiä tarkkaillaan, ei häiritä. Kielteisiä tunteita herättäviä eläimiä kohdellaan yhtä kunnioittavasti kuin ihastusta herättäviä eläimiä. Pelottaviakin eläimiä voi katsella etäämpää. Ne elävät omaa elämäänsä ja haluavat olla jokainen omassa rauhassaan.

Tämän oppaan tarkoituksena on herätellä ajatuksia siitä, miksi jotkut eläinlajit herättävät erilaisia kielteisiä tunteita ja miten näiden tunteiden kanssa kannattaa toimia. Opas auttaa siinä, miten opastaa lapsi positiiviseen eläinsuhteeseen, joka rikastuttaa myös hänen elämäänsä.

Kati White
toiminnanjohtaja
SEY Suomen eläinsuojelu

Jännittävä mökkiretki

Auto pysähtyi nytkähdellen mökkien päähän. Sumu, Maryam ja Omar syöksyivät ulos takapenkiltä venyttelemään käsiään ja jalkojaan. He hengittivät sisään aurinkoista mökki-ilmaa, joka maistui makealta ja lämpimältä.

”Vihdoinkin!” Maryam huudahti. Hän haki äidiltään Santtu-kissan, jolla oli kova kiire päästä ulos kuljetuskopastaan. Maryam onnistui vain vaivoin napsauttamaan talutushihnan kiinni kissan valjaisiin. Sitten Santtu loikkasi kohti viereistä pensasaitaa.

”Ihanaa olla mökillä!” Sumukin totesi.

Lapset olivat halunneet matkustaa samassa autossa. Heidän vanhempansa vuokrasivat yhdessä vanhaa maalaistaloa järven rannalla.

Kesäinen ilma lähes väreili. Lasten korvat alkoivat nopeasti erottaa hyönteisten surinaa ja muita luonnon ääniä. Kaukana siintävällä järvenselällä ui lintuja.

”Mennään rantaan”, pieni Omar ehdotti.

Matkalla Sumu ja Omar pysähtyivät ihailemaan kahta perhosta sekä kukassa lähes paikallaan pörisevää kimalaista.

”Uikohan rantavedessä taas sammakon nuijapäitä?” Sumu mietti innokkaana.

Lapset juoksivat loivaa rinnettä alas kohti leveää laituria. Kun Omar nosti jalkansa ensimmäiselle puulankulle, Sumu tarttui hänen olkapäähänsä. ”VARO!” hän huusi paljon kovempaa kuin oli aikonut.

Laiturilla loikoi kaksi isoa, harmaanvihreää käärmettä.

”Mikä on?!” juokseva Maryam kysyi. Hän oli jäänyt jälkeen, koska oli odottanut, että joku aikuisista huolehtii Santtusta, ja näki nyt edessään veljensä ja ystävänsä jähmettyneet selät.

”Käärmeitä”, Omar sanoi suu kuivana.

”Kytitä vai rantakäärmeitä?” Maryam kysyi uteliaasti.

Maryamin rauhallisuus ja uteliaisuus rauhoitti Sumua ja Omaria. He hakivat aikuisen luokseen, ja tämä tunnisti käärmeet rantakäärmeiksi.

”Parasta jättää käärmeet rauhaan. Veikkaanpa, että meluamme ja metelöimme niin paljon, että ne siirtyvät pian muualle lekottelemaan”, Maryamin ja Omarin isä sanoi. ”Hyvä kuitenkin, että huomaisitte käärmeet ajoissa, ettekä juosset niiden päälle. Vaikka rantakäärmeet eivät ole myrkyllisiä, nekin voivat yrittää purra, jos pelästyvät pahasti. Vain kyykäärme on myrkyllinen. Mistä kyyntunnistaa?” isä jatkoi.

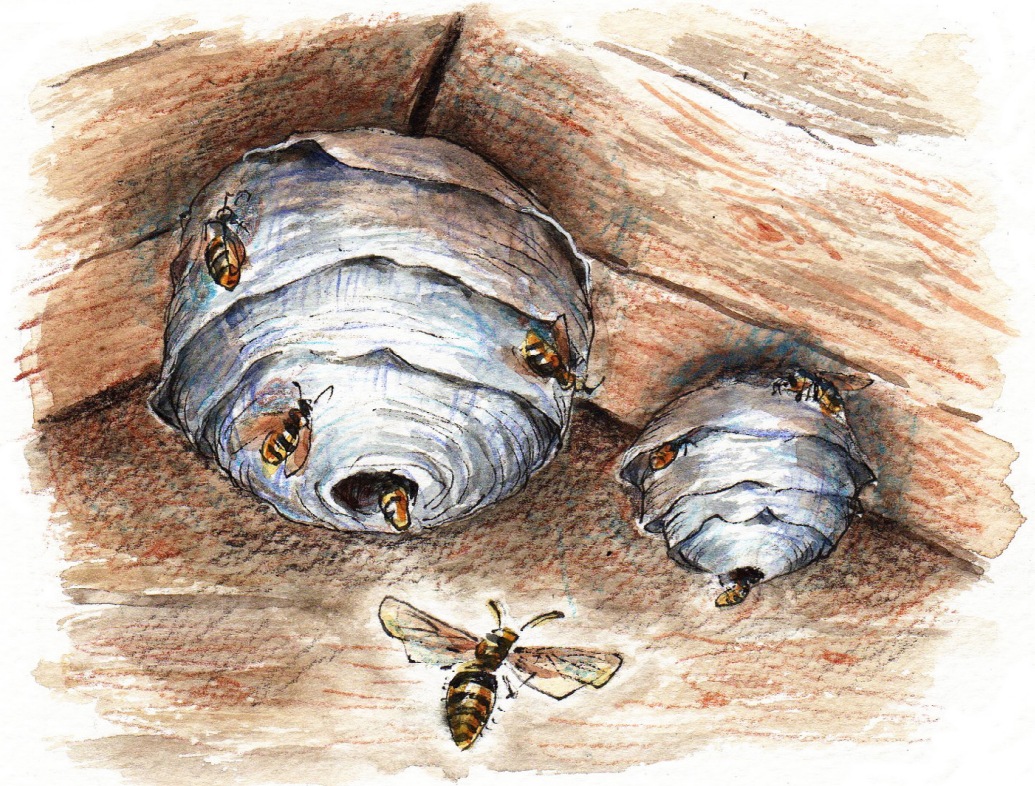
”Mustavalkoisesta siksak-kuviosta”, Sumu ja Maryam lausuiivat kuin yhdestä suusta.

Lapset astelivat rantaveteen, jossa risteili nuijapäitä.

”Minä pidän silmälasit päässä uidessanikin”, Sumu mutisi puoliääneen.

Käärmeiden kohtaaminen sai Sumun ja Omarin mietteliääksi. Mökillä oli paljon kivoja eläimiä, kuten kuikkia ja sorsia, nuijapäitä, sitruunaperhosia ja sudenkorentoja, mutta he olivat unohtaneet, että kesällä piti pitää silmällä käärmeitä ja muita ikävältä tuntuvia otuksia. Miten sen saattoikin pitkän talven aikana unohtaa?

”Huussissa ei vielä ole ampiaispesää. Onneksi”, Katja sanoi. Hän oli Sumun isän vaimo. ”Eivät ne varmaan enää ota meidän vessaamme käyttöönsä, kun käytämme sitä näin isolla porukalla. Ainahan siellä kököttää joku”, hän nauroi. ”Ja pitää tarjota niille sitten jotakin makeaa herkkua paikassa, jossa emme häiritse toisiamme, jos ne liittyvät mökkiseurueeseemme”, hän jatkoi sovitteluvasti.

Sumu tiesi, että ampiaiset olivat pistäneet Katjaa pahasti tämän ollessa lapsi. Vuosien ajan hän oli pelännyt ja vihannut ampiaisia, kunnes oli huolestunut uutisista, että pölyttäjien määrät vähenevät uhkaavasti. Pölyttäjillä tarkoitetaan esimerkiksi kimalaisia, mehiläisiä ja perhosia ja myös muita hyönteisiä, kuten ampiaisia. Ilman pölyttäjiä ei ole kukkia, marjoja tai hedelmiä.

Nykyään Katja yritti aina keksiä tapoja elää ötököiden kanssa turvallisen välimatkan päässä. Sumu mietti, että käärmeiden kanssa voisi varmaan toimia samoin. Kun hän oli pienempänä pelännyt hämähäkkejä, he olivat alkaneet Katjan kanssa ruokkia niitä. Silloin ne eivät enää tuntuneet niin pelottavilta.

Perheet söivät ensimmäisen mökkipäivän iltapalaa mökin terassilla ja katselivat ja kuuntelivat lintuja järvellä. Santtu tutki yhä kiinnostuneena ulkoilutarhaansa, jonka nurmen Maryamin ja Omarin äiti oli niittänyt, jotta sinne mahdollisesti luikerteleva käärme olisi helpompi huomata.

Yhtäkkiä Omar huomasi, että sorsaemo poikasineen vaappui metsän rajassa etsimässä mustikoita. Voiko mitään suloisempaa ollakaan! Onneksi Santtu oli omassa ulkoilutarhassaan, sillä ihmisten lemmikkien tuli kunnioittaa luonnoneläinten pesimisrauhaa.

Hyttynet ajoivat väkeä hiljalleen sisälle, mutta Maryam kuisasi Omarille ja Sumulle, että he voisivat hiippailla illalla ulos tutkimaan kesäyön luontoa.

Kesäilta oli kostea ja ihmeellisen lämmin, kun lapset hiipivät mökin pihamaalla. He suuntasivat marjapensaiden luokse, mistä uskoivat löytävänsä yöperhosia ja ehkä jopa lepakoita.

Yhtäkkiä he näkivät liikettä metsänrajassa. Aivan kuin lapset olisivat kuulleet tassujen ääniä...

He olivat hämärässä ilman yhtään aikuista, vieläpä luvatta heti mökkiloman ensimmäisenä yönä. Lasten mielikuvitus lähti laukalle. ”Susi!” Omar mietti. ”Karhu!” Sumu ajatteli. ”Kettu”, epäili Maryam.

Maryam oli pukeutunut hyttysten ja punkkien varalle hupparin ja pyjamahousut. Hupparin taskussa oli kännykkä. Juuri kun salaperäinen kahisuttelija vilahti lasten edessä kadotakseen sitten metsään, Maryam sai napattua siitä valokuvan.

Aamulla lapset näyttivät vähän häpeillen kännykkäkuvaa aikuisille, olivathan he olleet ulkona vanhempien tietämättä.

Suttuisesta otoksesta hiiviskelijä tunnistettiin lopulta supikoiraksi.

”Meillä oli keväällä koulussa vieraslajitalkoot”, Sumu kertoi. ”Keräsimme lupiineja ojan varsilta ja sen sellaista. Silloin opettaja kertoi meille, että supikoira on Suomessa vieraslaji, joka ei kuulu tänne.”

”Mutta toisaalta ope sanoi, että esimerkiksi kuusi alkoi kasvaa Suomessa vasta tuhansia vuosia viimeisen jääkauden jälkeen”, Maryam sanoi. ”Kai kaikkien mielestä kuusi kuuluu Suomen luontoon? Miten vieraslaji oikein määritellään?”

Aikuisten mielestä se oli hyvä kysymys, johon hekään eivät tienneet vastausta.

Aikuiset tiesivät, että Suomessa sai nykyisin tappaa supikoiria jopa pesintäaikaan, jolloin niillä on pentuja ruokittavana.

”Sehän on kauheaa!” Omar parahti.

”Aivan kaikkia eläimiä tulee joka tapauksessa kohdella niin, ettei aiheuttaisi niille kärsimystä”, Katja sanoi.

”Onneksi törmäsimme siis vain lyllertävään supikoiaraan”, Sumu mumisi. ”Minä pelästyin, että se oli jokin pahempi peto.”

”Oli mikä oli, se pelkää sinua varmasti vähintään yhtä paljon kuin sinä häntä”, Sumun isä tokaisi.

”Kyllä me kaikki mahdutaan tänne”, Maryam sanoi hymyillen. ”Ja jos ei mahduta, vuorotellaan.”

Tehtävien tekemisen tueksi ammattikasvattajille ja koteihin

Luonnonvaraiset eläimet herättävät meissä monenlaisia tunteita ilosta kauhuun ja ällötykseen. Nämä tunteet vaikuttavat tapamme kohdella eläimiä.

Tunteisiin, kuten pelkoon, on aina jokin syy, ja tunteilla on tärkeä tehtävä. Ne kertovat meille, mistä löydämme turvaa ja toisaalta, missä koemme vaaraa. Pelkoa on joskus vaikea tunnistaa itsessään, mutta mitä paremmin ja monipuolisemmin tunteita itsessään tunnistaa, sitä helpompaa niiden kanssa on elää.

Jos huomaa pelkäävänsä eläimiä tai jotain tiettyä eläintä tai huomaa jonkun toisen tekevän niin, on tärkeää olla myötätuntoinen itseään ja muita kohtaan. Pelon, inhon ja vihankin tunteet ovat luonnollisia, ja kaikki tuntevat niitä.

Lapset voivat miettiä, missä jokin tunne, kuten pelko, ilo, inho, viha, myötätunto tai syyllisyys, tuntuu fyysisesti. Missä kohtaa kehoa herää tunne, kun näkee hämähäkin tai hiiren? Tämän jälkeen voidaan yhdessä pohtia, mikä tunne on kyseessä. Tämä harjoitus opettaa tunteiden tunnistamista, tunteiden kohtaamista ja niiden sanoittamista.

Mistä pelko johtuu?

Pelolle voi olla jokin selvä syy, kuten ikävä kokemus, tai pelko voi olla opittua. Huonoon kokemukseen pohjaava pelko kannattaa käydä läpi ja pohtia tilannetta myös eläimen kannalta. Oliko eläinkin peloissaan?

Erityisen vahvasti tunteet tarttuvat vanhemmilta lapsiin. Lapsi ottaa mallia vanhemmastaan ja omaksuu hänen toimintatapojaan. Vaikka lapsi kasvaessaan saisikin uutta tietoa, pelosta on joskus vaikea päästä irti. Harjoittelulla se kuitenkin onnistuu.

Miten pelkoa käsitellään?

Tunteet itsessään eivät ole milloinkaan väärä. Tärkeää on se, mitä tekee jonkin tunteen aktivoituessa. Sen sijaan että puolustautuu ja yrittää vahingoittaa esimerkiksi pelkäämäänsä eläintä, voi yleensä vetäytyä kauemmas tarkastelemaan tilannetta.

Pelkojen voittamisessa auttaa myös ymmärrys pelon kohteesta. Sudet ovat esimerkiksi hyökänneet ihmisen kimppuun viimeksi yli sata vuotta sitten, ja nekin tapaukset ovat epäselviä. Suomessa ei ole myrkyllisiä hämähäkkejä, ja kyy puree ihmistä vain hätätilanteessa. Pelkäämänsä eläimen ja itsensä välillä voi löytää myös yhteneväisyyksiä. Esimerkiksi monet linnut puolustavat omaa pesäänsä tai poikasiaan, ihan niin kuin me ihmisetkin.

Pelon voittamisessa voi auttaa hidas siedätyminen pelon kohteelle esimerkiksi videoiden katsomisen ja mielikuvaharjoittelun avulla. On kuitenkin tärkeää harjoitella niin, että pelon kohde ei pääse aiheuttamaan liian epämukavaa oloa.

Pelkoa voi yrittää hillitä olemalla ystävällinen pelkäämälleen eläimelle tai pyrkimällä järkevästi arvioimaan, kuinka todennäköisesti kyseinen eläin itseä aikoo satuttaa. Yleensä eläin satuttaa ihmistä lähinnä puolustautuessaan.

VIERASLAJEIKSI kutsutaan eläimiä, jotka ovat kulkeutuneet Suomeen ihmisen mukana. Esimerkiksi supikoira tuotiin Suomeen alun perin turkiseläimeksi. Nykyään supikoiraa pidetään **HAITALLISENA VIERASLAJINA**, sillä supikoirien pelätään syövän uhanalaisia lintuja ja niiden poikasiasia.

Joskus vieraslajit valtaavat tilaa Suomessa kauan asuneilta lajeilta. Ihminen seuraa ja pyrkii rajoittamaan näiden lajien leviämistä siksi,

Mitä eläintä ajattelen?

Yhdistä eläin siihen sopivaan kuvaukseen.

1	Eläin, joka haistaa kielellään.	A	
2	Kohtelias eläin, jolle perhe on tärkeä.	B	
3	Eläin, joka viestii lajitovereilleen tanssien.	C	
4	Eläin, joka nukkuu talviunta.	D	
5	Eläin, joka tykkää suklaasta ja jakaa sen kaverinsa kanssa.	E	

Piirretään eläimiä selkään sormella

Piirrä sormella eläimiä edessä istuvan selkään. Piirrettäviä eläimiä voivat olla esimerkiksi:

- käärme
- ampiainen
- sisilisko
- ulvova susi
- hämähäkki
- hiiri

Mistä eläimen tunnistaa?

Pohdi, mistä piirrettävän eläimen voi tunnistaa ja miltä eläin, vaikkapa käärmeen vartalo tai hämähäkin kahdeksan jalkaa, tuntuu selän iholla.

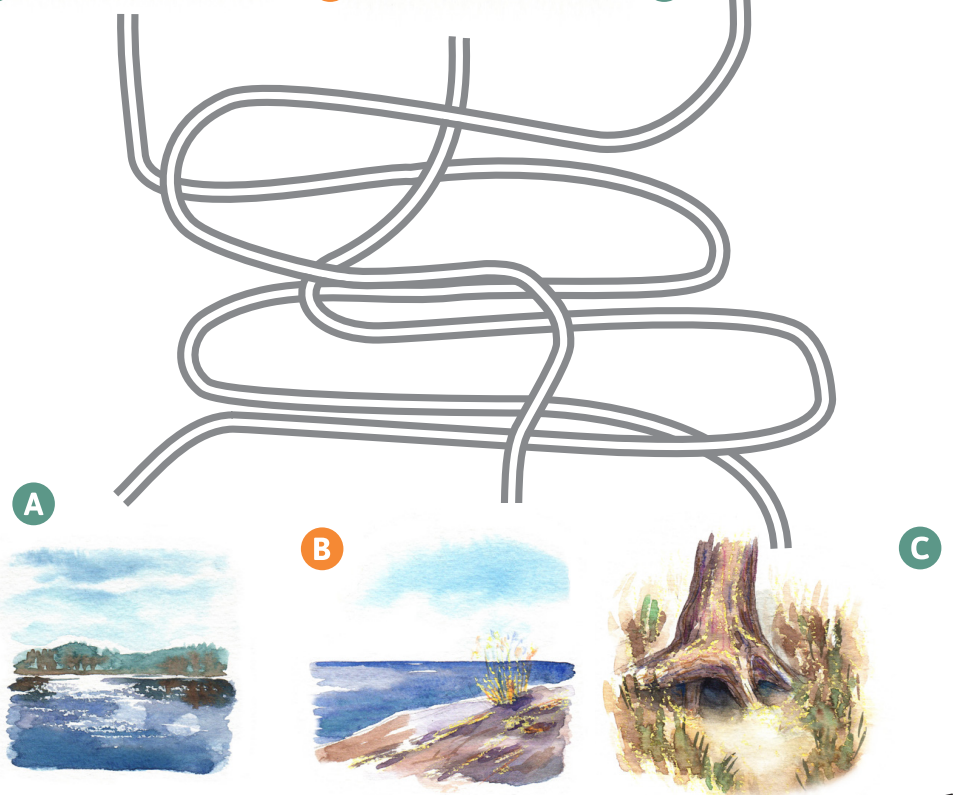
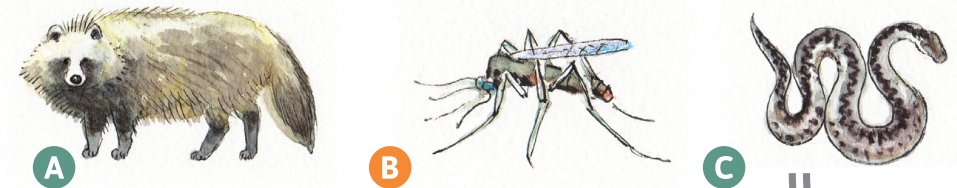
Lisäksi voit kuvitella, miten eri eläimet liikkuvat ja matkia eläimen liikkeitä toisen selkään piirrettäessä.

TOTUTTujen ESITTÄMISTAPOJEN vuoksi suhtaudumme tiettyihin eläinlajeihin myönteisemmin kuin toisiin. Käsitukset ja mielikuvat eläimistä ovat kuitenkin kulttuurisidonnaisia: esimerkiksi monessa Afrikan maassa hämähäkki on eläimistä kaikkein älykkäin ja jaloin.

Johdata eläin asuinpaikkaansa

Eläimen pitää saada toteuttaa oman lajinsa tarpeita, jotta se voi hyvin. Yhdistä eläin sille mieluisaan paikkaan.

Kamalan ihania eläimiä

Pohtikaa ryhmässä tai yksin

- Mieti aluksi mielikuvia eri eläimistä: karhu, valkuposkihanhi, kyy, orava, susi jne. Kirjaa mielikuvat ylös ("susi – vaarallinen").
- Pohdi, miten erilaiselta tuntuu nähdä hiiri metsässä, roskakatoksessa tai eläinkaupassa. Mistä ero mielestäsi johtuu?
- Keskity kahteen tai muutamaan eläimeen, joista ainakin yksi herättää myönteisiä ja yksi kielteisiä tunteita. Kuvaile tunteita tarkasti. Mieti, mitä valitsemasi eläin tuntee ja kokee. Entä miten eläin kokee sinut. Tiedätkö, millainen merkitys eläimellä on luonnossa?
- Kerää tietoa ikäviä tunteita herättävästä eläimestä esimerkiksi alla olevista luvunvinkkeistä. Pohdi, muuttuiko mielesi uuden tiedon myötä.

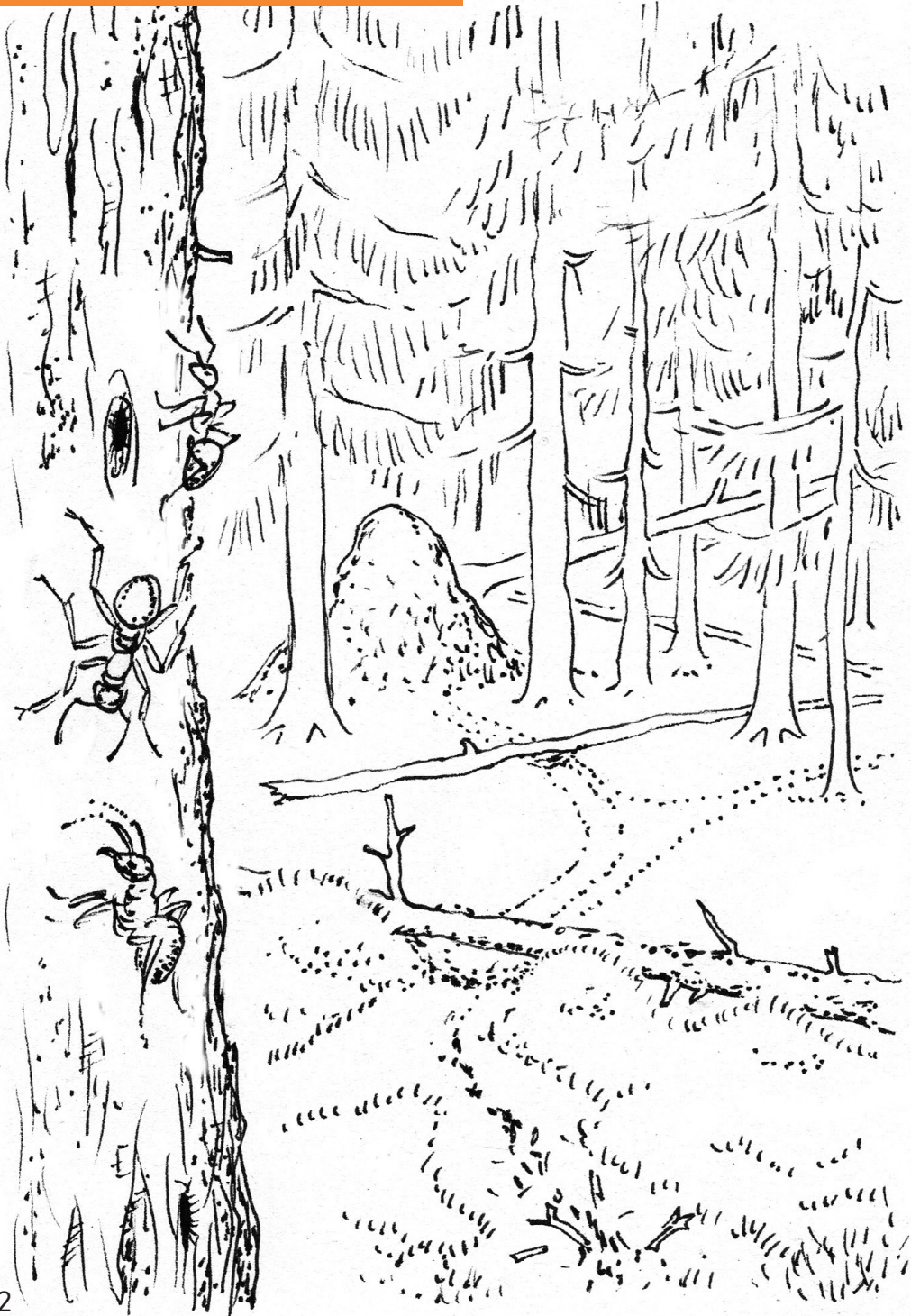
Luvunvinkkejä

Kirjoja eläimistä, joista ei aina pidetä:

Reetta Niemelä & Sanna Pelliccioni: *Älä vihaa minua – kirjeitä ihmisille*. Karisto.
Kaisa Happonen & Anne Vasko: *Mur ja metsän ilta*. Tammi.
Laila Nevakivi & Suvi Vehmanen: *Lasten oma petokirja*. Minerva.
Sophie Corrigan: *Ihanan iljettävät eläimet*. Lasten Keskus.

Luvunvinkkejä ihmisten ja luonnon suhteesta:

Malin Kivelä, Martin Glaz Serup & Linda Bondestam: *Jos kohtaat karhun*. Teos / Förlaget.
Reetta Niemelä & Sanna Pelliccioni: *Nähdään majalla -sarja*. Sammakko.
Luonto ja tunteet -verkkosivusto: luontojatunteet.fi

Muista nämä!

1. Me ihmiset olemme eläimiä, aivan kuten kissat, koirat, rotat tai vaikkapa käärmeet. Muutkin eläimet tuntevat iloa, surua, pelkoa ja kipua.
2. Kaikki eläimet ilmehtivät ja elehtivät eri tavoin. Siksi ihminen ei aina ymmärrä niitä. Silti kaikki eläimet kokevat monenlaisia tunteita.
3. Kaikilla eläimillä on itseisarvo. Itseisarvo tarkoittaa sitä, että kaikki eläimet ovat yhtä arvokkaita keskenään ja että eläimen elämää pitää kunnioittaa sellaisenaan.
4. Osa eläimistä voi olla meidän mielestämme ihastuttavia, osa taas todella pelottavia. Tunteisiin, kuten iloon tai pelkoon, on aina jokin syy.
5. Tunteiden tuntemista ei tarvitse yrittää estää. Meillä ihmisillä on kuitenkin kyky pohtia tunteitamme ja säädellä niitä. Tunnetaitoja voi myös harjoitella.
6. Emme aina huomaa eläimen kipua tai tunteita. Eläin voi peitellä näitä, sillä esimerkiksi kivun näyttäminen voisi asettaa sen vaaraan.
7. Joskus jokin asia tai eläin tuntuu meistä pelottavalta siksi, että emme tiedä siitä tarpeeksi. Tiedon hankkiminen pelottavalta tuntuvasta eläimestä voi auttaa meitä ymmärtämään sitä.
8. On luonnollista, että jotkut eläimet pelottavat meitä. Tunteet opettavat, mikä meille on tärkeää, mikä jännittävää ja mikä ikävää.
9. Monet eläimet saattavat pelästyessään purra tai pistää. Se on eläimelle puolustusreaktio, johon se turvautuu, kun tilanteesta ei vaikuta olevan muuta pakokeinoja.
10. Kaikki eläimet ovat samalla tavalla tuntevia ja kokevia olentoja. Ne ovat arvokkaita omana itsenään riippumatta siitä, kuinka ihminen on ne luokitellut.

Tämä vihkonen on varhaiskasvatukseen ja alkuopetukseen suunniteltu tieto- ja tehtäväpaketti vuoden 2022 Eläinten viikon temasta, kiehtovien eläinten kohtaamisesta sekä niiden herättämistä tunteista.

Aineisto soveltuu käytettäväksi myös muun muassa luonto- ja eläinkerhoissa. Aineiston asiantuntijana on toiminut sosiaalipsykologi Leena Koivula.

Aineistoa voi tilata maksutta osoitteesta sey@sey.fi.

Eläinten viikko on vuosittain 4.–10. lokakuuta vietettävä teemaviikko, jonka ensimmäinen päivä on kansainvälinen Eläinten päivä. Suomessa Eläinten viikkoa on vietetty SEYn aloitteesta vuodesta 1959 lähtien.

SEY on Suomen suurin eläinsuojelujärjestö ja eläinsuojelun asiantuntija. SEYn toimialaan kuuluvat kaikki eläimet ja liiton toiminta kattaa koko maan.